

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра історії України та археології

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

підготовки бакалавра

галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

спеціальності 014 Середня освіта

предметної спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)

освітньо-професійної програми

Середня освіта. Історія та громадянська освіта

Силабус освітнього компонента «Педагогічна практика» підготовки **бакалавра** галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) за освітньо-професійною програмою Середня освіта. Історія та громадянська освіта.

Розробник:

Денисюк Василь Іванович, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та археології

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

доц. Карліна О. М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри історії України та археології, протокол № 2 від 17 вересня 2025 року.

Завідувач кафедри:

проф. Ленартович О. Ю.

I. Опис освітнього компонента

Денна форма здобуття освіти

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	01 Освіта / Педагогіка 014 Середня освіта предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), Середня освіта. Історія та громадянська освіта Бакалавр	Виробнича педагогічна
Рік навчання	четвертий	Кількість годин/кредитів 240 годин/ 8 кредитів
Семестр	сьомий	
Консультації	16 год.	
Самостійна робота	224 год.	
Форма контролю: залік		

Заочна форма здобуття освіти

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма здобуття освіти	01 Освіта / Педагогіка 014 Середня освіта предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), Середня освіта. Історія та громадянська освіта Бакалавр	Виробнича педагогічна
Рік навчання	п'ятий	Кількість годин/кредитів 240 годин/ 8 кредитів
Семестр	дев'ятий	
Консультації	28 год.	
Самостійна робота	212 год.	
Форма контролю: залік		

II. Інформація про керівника практики

Денисюк Василь Іванович

Науковий ступінь – кандидат історичних наук

Вчене звання – доцент

Посада – доцент кафедри історії України та археології.

Контактна інформація: номер мобільного телефону – 0663893490,

Електронна адреса – denysyuk.vasyl@eenu.edu.ua.

Посилання на розклад <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис практики

1. Анотація практики.

Практична підготовка здобувачів освіти є обов'язковим компонентом професійної підготовки фахівця в галузі 01 Освіта/Педагогіка, що спрямована на закріплення теоретичних знань здобувачів освіти з психолого-педагогічних та фахових дисциплін, отриманих під час навчання. Проходження практичної підготовки необхідне для здобуття кваліфікаційного рівня бакалавра. Виробнича педагогічна практика включає самостійне проведення уроків, виховних заходів, індивідуальної роботи зі здобувачами освіти в закладі загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), участь у позаурочних заходах. Здобувачі освіти будуть проходити педагогічну практику в 5–8 класи НУШ та 9 класах ЗЗСО.

2. Пререквізити: ОК «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Психологія», «Охорона життя і здоров'я учасників освітнього процесу», «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті», «Педагогіка», «Ознайомлювальна педагогічна практика», «Інклюзивна освіта», «Методика навчання історії та громадянської освіти», «Вступ до спеціальності», «Археологія України», «Історія первісних спільнот та стародавніх цивілізацій Азії та Африки», «Історія історичних знань», «Давня та середньовічна історія України», «Історія Античності», «Історія західноєвропейського середньовіччя», «Історія України нового часу», «Історичне краєзнавство Волині», «Історія країн Західної Європи та Америки нового часу», «Новітня історія України», «Історія Азії та Африки середніх віків та нового часу», «Курсова робота з історії та методики її навчання», «Історія країн Центральної та Східної Європи середніх віків та нового часу», «Права і свободи людини», «Соціологія особистості», «Основи економічних знань», «Медіаосвіта та медіаграмотність».

Постреквізити. ОК «Педагогічна практика» (8 семестр), «Становлення та розвиток демократичного суспільства в Україні», «Атестаційний іспит».

3. Мета і завдання освітнього компонента

Метою виробничої педагогічної практики є закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами освіти під час навчання, формування у них професійних умінь для прийняття самостійних рішень у конкретних умовах фахової діяльності.

Завданнями практики є:

- розвивати у здобувачів освіти морально-психологічну і професійну готовність до роботи вчителя;
- виробити вміння, навички та компетентності, необхідні для професії вчителя історії та громадянської освіти, класного керівника;
- навчати цілеспрямовано спостерігати за освітньою діяльністю учителів, здобувачів освіти, аналізувати її;
- сприяти набуттю та вдосконаленню досвіду самостійної творчої професійної педагогічної діяльності, самостійному проведенню освітньої роботи в школі, здійсненню інших видів педагогічної діяльності;

- формувати в здобувачів навички психологічного вивчення здобувачів освіти, їхніх пізнавальних інтересів, враховуючи вікові та індивідуальних особливостей здобувачів, здійснювати індивідуальну виховну роботу;
- формувати у здобувача освіти системного дослідницького підходу до педагогічної діяльності, оволодіння педагогічною культурою, формувати дослідницький підхід до педагогічного процесу;
- формувати досвід роботи з поточною документацією у роботі вчителя.

4. Компетентності. Програмні результати навчання. Soft skills

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та умовами організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства; усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК3. Здатність діяти автономно, ухвалювати обґрунтовані рішення у професійній діяльності та відповідати за їх виконання, діяти відповідального і свідомо на основі чинного законодавства та етичних міркувань (мотивів).

ЗК4. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

Фахові компетентності:

ФК1. Здатність забезпечувати навчання здобувачів освіти державною мовою, спілкуватися іноземною мовою, формувати та розвивати їхні мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності; забезпечувати здобувачам освіти навчання з урахуванням мовного середовища в закладі освіти; забезпечувати навчання здобувачів освіти іноземної мови.

ФК2. Здатність моделювати зміст освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання, визначених державними стандартами; добирати і використовувати сучасні ефективні методики і технології навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти.

ФК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності; використовувати цифрові ресурси і технології в освітньому процесі.

ФК5. Здатність добирати і використовувати сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти.

ФК10. Здатність аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей, здійснювати власний професійний розвиток, інноваційну діяльність, отримувати підтримку колег.

Предметні компетентності:

ПК2. Знання новітніх досліджень в галузі історії та громадянської освіти.

ПК5. Здатність розуміти загальні та спеціальні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, чинники, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот.

ПК7. Знання наукових основ методики навчання історії, громадянської освіти, організації процесу пізнання та виховання здобувачів освіти різних вікових категорій.

ПК9. Знання змісту та завдань організації допрофільної підготовки здобувачів освіти.

ПК10. Знання нових підходів до шкільної історичної, громадянської освіти в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції.

Результати навчання (РН):

РН1. *Відтворює* основні концепції та принципи педагогіки і психології; *враховує* в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та індивідуальні особливості здобувачів освіти.

РН4. Має ґрунтовні знання з освітньої галузі/предмету, знає ключові та предметні компетентності, визначені Державним стандартом базової середньої освіти.

РН5. *Знає* методики і технології моделювання змісту освіти залежно від навчальних цілей; технології навчання, спрямовані на розвиток комунікативних навичок здобувачів освіти.

РН6. *Знає* сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності; *взаємодіє* з учасниками освітнього процесу для створення спільного обміну досвідом використання цифрових технологій; *використовує* для організації навчання здобувачів освіти захищені цифрові ресурси.

РН7. *Знає* відповідні форми, методи й засоби навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти різних вікових груп засобами освітньої галузі (навчального предмета/інтегрованого курсу); *знає* особливості технологій і методик особистісно зорієнтованого компетентнісного й інтегрованого навчання здобувачів освіти; способи організації дослідницької роботи здобувачів освіти; *аналізує* динаміку особистісного розвитку здобувачів освіти; *визначає* ефективні шляхи їхньої мотивації до саморозвитку.

РН8. *Знає про* інструменти забезпечення інклюзивного навчання в освітньому процесі; *знає*, як забезпечити педагогічну підтримку осіб з особливими освітніми потребами.

РН13. *Усвідомлює* цілі, мотиви власної педагогічної діяльності, *стійко прагне* до набуття та вдосконалення професійних компетентностей; *визначає* потреби і планує власний професійний розвиток, *взаємодіє* з колегами в професійних спільнотах з питань професійного розвитку, *пояснює* необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.

РН14. *Демонструє* знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, *обґрунтовує* необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній і громадській діяльності та ухвалення рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

Програмні результати навчання:

ПРН2. *Знає та аналізує* сучасні наукові дослідження з проблем української і світової історії, громадянської освіти та *імплементує* знання в навчальну і практичну діяльність.

ПРН4. *Демонструє* інтегроване мислення, *пояснює* цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.

ПРН5. *Використовує* краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, *розуміє й популяризує* історико-культурну спадщину України та світу.

ПРН6. *Працює* з джерелами інформації, *інтегрує* їх у зміст навчання історії та громадянської освіти, *представляє та обговорює* відображені в них факти, явища, події, процеси; *визначає* власну позицію щодо дискусійних питань.

ПРН7. *Знає* зміст освітніх програм із навчальних предметів історії та громадянської освіти, *проектую та здійснює* освітній процес, *обирає* оптимальні компетентнісно орієнтовані методики навчання, *уміє* оцінювати та відслідковувати динаміку особистісного розвитку здобувачів освіти.

ПРН8. Володіє методиками формування ключових і предметних компетентностей при вивченні здобувачами освіти навчальних предметів громадянської та історичної освітньої галузі.

ПРН10. Розуміє основи громадянської освіти, її ціннісні засади, орієнтується в системі правових норм України та міжнародного права, аналізує взаємозв'язок між правовими, соціальними, політичними та етичними процесами в демократичному суспільстві.

IV. ЕТАПИ ПРАКТИКИ

Етапи	Зміст, основні завдання, тривалість
1. Підготовчий	Організаційна підготовка (призначення керівників практики, обрання бази практики; ознайомлення із вимогами до проходження практики, системою оцінювання, проведення конференції здобувачів освіти-практикантів.
2. Ознайомлювальний	Ознайомлення здобувачів освіти зі Статутом, правилами внутрішнього розпорядку ЗЗСО, кабінетами історії та громадянської освіти, їхнім обладнанням, методичним кабінетом, бібліотекою; вивчення досвіду професійної діяльності об'єднання методичної спільноти вчителів навчальних предметів історико-громадянсько-ознавчого циклу; функціями та обов'язками класного керівника; складання навчального поурочного плану та індивідуального плану роботи зі здобувачами освіти класу відповідно до плану роботи класного керівника; проведення поточної організаційно-педагогічної роботи (контроль за відвідуванням уроків, організація чергувань тощо); підготовка до проведення уроків та позаурочних заходів. Тривалість 1 тиждень.
3. Основний	<p>Регулярне відвідування уроків і позакласних заходів, які проводяться здобувачами освіти; участь в їхньому обговоренні.</p> <p>Дослідження досягнень колективу здобувачів освіти, їхніх інтересів, взаємовідносин, спостерігаючи за освітнім процесом; вивчення документації класного керівника, бесіди зі здобувачами освіти, спостереження за їхньою поведінкою; бесіди з класним керівником; вчителями, які працюють в даному класі, батьками; складання психолого-педагогічної характеристики класу.</p> <p>Навчально-методична робота: спостереження за освітнім процесом та відвідування уроків вчителів історії, громадянської освіти з метою вивчення форм і методів формування у здобувачів освіти ЗЗСО ключових компетентностей, умінь, виявлення міжпредметних зв'язків і можливостей їхнього використання на уроках історії та громадянської освіти; відвідування позаурочних заходів з навчальних предметів; підготовка та складання планів-конспектів уроків із застосуванням різних методів активізації навчальної діяльності здобувачів освіти; проведення уроків; аналіз проведених уроків методистом, вчителем, здобувачами вищої освіти, психолого-педагогічний аналіз проведених уроків, самоаналіз; організація індивідуальної роботи зі здобувачами освіти в</p>

	<p>позаурочний час (за потреби), перевірка зошитів, контрольних робіт; ознайомлення з проведенням факультативів, гуртків з історії та громадянської освіти, участь в їхній роботі; виготовлення дидактичних матеріалів, оформлення кабінету; ознайомлення з методичною роботою учителя історії та громадянської освіти. Проведення залікових уроків та позаурочних заходів.</p> <p>Тривалість 4 тижнів.</p>
4. Підсумковий	<p>Оформлення документації. Звіт про проходження практики.</p> <p>Тривалість 1 тиждень.</p>

V. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ.

На початку практики здобувач освіти отримує індивідуальні завдання за консультацією із керівником педагогічної практики:

1. Підготувати розгорнутий конспект уроку історії (5–9 класи) з необхідним дидактичним матеріалом (тести, презентація, карти, схеми, ментальні карти, практичні задачі тощо). Конспект складається за темами проведених здобувачем вищої освіти уроків, оформляється за вимогами до оформлення подібних робіт, затверджується вчителем історії та громадянської освіти бази практики.

2. Підготувати сценарій позаурочного заходу (класний час, диспут, екскурсія тощо), проведеного на базі практик за вибором практиканта або за планом роботи класного керівника. Сценарій позаурочного заходу оформляється за вимогами до оформлення подібних робіт, затверджується класним керівником бази практики.

3. Підготувати психолого-педагогічну характеристику на здобувача освіти. Характеристика готується протягом практики здобувачем вищої освіти в результаті психолого-педагогічного спостереження. Оформляється за вимогами до оформлення подібних робіт, затверджується класним керівником бази практики (зразок нижче).

VI. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Зміст роботи, що оцінюється	Кількість балів
<p>1. Теоретична підготовка:</p> <ul style="list-style-type: none"> – вільне володіння матеріалом теми, оперування поняттями і термінами під час уроку; – володіння матеріалом під час позакласних занять; – застосування методів та методик, засобів навчання історії та громадянської освіти. 	20
<p>2. Психолого-педагогічна підготовка:</p> <ul style="list-style-type: none"> – педагогічний такт; комунікабельність; емпатійність; неконфліктність тощо. 	10
<p>3. Особистісні характеристики:</p> <ul style="list-style-type: none"> – дисциплінованість під час проходження практики; – ініціативність; – самостійність; – професійна спрямованість; – інноваційність тощо. 	10

4. Оцінювання процесу проходження практики: – проведення уроків з громадянської освіти та історії; – проведення позаурочного заходу з громадянської освіти; – індивідуальна робота зі здобувачами освіти; психолого-педагогічні спостереження; – підготовка методичних матеріалів.	40
5. Оцінювання звітної документації: – план-конспект уроків з громадянської освіти та історії; – сценарій позаурочного заходу; – психолого-педагогічна характеристика класу; – оформлення щоденника практиканта; – допоміжні матеріали.	10
7. Захист практики.	10
Всього	100

Політика оцінювання.

Політика викладача щодо здобувача освіти (щодо відвідування практики).
Проходження педагогічної здобувачем освіти є обов'язковим, пропуски занять без поважної причини на базі практик не допускаються. З метою оцінювання результатів практики обов'язковим є запрошення керівника практики на заліковий урок, позаурочний захід та повідомлення про нього заздалегідь (час, дата і місце проведення).

Політика щодо академічної доброчесності. Обов'язково потрібно дотримуватися засад академічної доброчесності. Жодні форми порушення академічної доброчесності (недбайливе цитування, присвоєння чужих ідей чи робіт, плагіат, псевдоавторство, неповажне ставлення до учасників освітнього процесу тощо) недопустимі. У разі таких дій – адекватна реакція відповідно до [Кодексу академічної доброчесності](#).

Процес вивчення освітнього компонента здійснюється за умов дотримання здобувачами освіти та викладачем [Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки від 30.10.2020 р.](#) (URL: https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti).

Політика щодо дедлайнів та перекладання. Оформлення документації здійснюється протягом останнього тижня практики і подається керівнику практики у триденний термін після закінчення практики для підсумкового оцінювання. Здобувач вищої освіти має право на перекладання заліку відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (2025 р.) (URL: <https://surl.lt/hyfhbj>).

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
для екзамену	для заліку	
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	

1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)
--------	--------------	--

VII. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку (захист звітних матеріалів) у 7 семестрі.

VIII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Всесвітня історія. 10–11 класи. Історія України. 10–11 класи. Навчальні програми для закладів загальної середньої освіти. Київ: HREC PRESS, 2022. 260 с. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navch.progr.2022.WH.HU.6-11.pdf>.
2. Громадянська освіта. Навчальна програма інтегрованого курсу. 10 клас. Рівень стандарту. https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58875/#google_vignette
3. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 898 від 30 вересня 2020 р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-p#Text>.
4. Державний стандарт профільної середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 851 від 25.07.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text>
5. Наказ Міністерства освіти і науки України №1072 «Про затвердження концептуальних засад реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти» від 30.07.2024 р. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-kontseptualnykh-zasad-reformuvannia-istorychnoi-osvity-v-systemi-zahalnoi-serednoi-osvity>.
6. Наказ Міністерства освіти і науки України №1225 від 29.08.2024 р. «Про затвердження професійного стандарту “Вчитель закладу загальної середньої освіти”». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>.

XI. ДОДАТКОВІ ВКАЗІВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Обов'язки здобувача освіти. В закладі загальної середньої освіти практиканту-здобувачу вищої освіти необхідно дотримуватись правил внутрішнього розпорядку, правил техніки безпеки, виконувати вказівки і завдання вчителя та класного керівника, уважно і з повагою ставитися до здобувачів освіти, враховувати їх вікові особливості та індивідуальні характеристики. Обов'язковим впродовж практики є відвідування (за дозволом вчителя) уроків та позаурочних заходів, класних батьківських зборів тощо, а також уроків колег-практикантів.

Вимоги щодо оформлення звітної документації. Звітна документація оформлюється на останньому тижні проходження практики (Times New Roman, 14 кегль, міжрядковий інтервал 1,15). Документація завіряється класним керівником та вчителем історії та громадянської освіти і повинна бути подана керівнику від університету не пізніше трьох днів після завершення практики. Вона включає:

- план-конспект уроків з громадянської освіти та історії (зразок нижче) – завіряється вчителем;
- сценарій позаурочного заходу – завіряється класним керівником та вчителем;
- психолого-педагогічна характеристика здобувача освіти (зразок нижче) – завіряється класним керівником;
- оформлення щоденника практиканта – завіряється дирекцією школи та вчителем історії і громадянської освіти;
- допоміжні методичні матеріали до уроку.

Зразок характеристики здобувача освіти

Характеристика здобувача освіти __ класу ____ ЗЗСО ____ ____ року народження

Іваненко Василь навчався в ЗЗСО з 01.09.2017 року. За цей період з'ясовано, що він має сильний, врівноважений, рухливий тип нервової системи, а тому він серйозний, відповідальний, активний. Здобувач освіти має хороший фізичний і розумовий розвиток, має високий та достатній рівень навчальних досягнень. Петро надає перевагу предметам гуманітарного циклу, має широкий кругозір, добре розвинуте логічне мислення, любить читати. Петро вміє висловлювати власну думку усно та письмово, доводить її при частковій допомозі вчителя, при цьому демонструючи достатній словниковий запас. Мовлення виразне, емоційне.

Здобувач освіти має розвинуту довільну увагу, вільно переключається із одного виду діяльності на інший, зосереджуючи увагу на суттєвих фактах. Програмовий матеріал осмислює, швидко засвоює його. Має хорошу довільну й мимовільну пам'ять, навчальний матеріал запам'ятовує швидко і легко його відтворює. Вміє відрізнити істотні та другорядні ознаки предметів та явищ, має розвинуту увагу.

Юнак організований, вміє самостійно працювати з книгою, зачувати матеріал, контролювати себе, дотримується режиму дня, реагує на похвалу чи зауваження вчителя.

Товариський, конфліктних ситуацій не створює, має багато друзів серед однокласників та здобувачів освіти школи, користується авторитетом серед школярів, вчителів. Трудолюбивий, громадські доручення завжди виконує добросовісно. Артистичний та емоційний, бере активну участь у загальношкільних святах та заходах.

Він має хороший фізичний розвиток, любить уроки фізкультури, інформатики. Займається боксом у спортивному клубі «Альянс» при школі, має спортивні відзнаки та нагороди. Поганих звичок не має. Характер у хлопця спокійний, врівноважений, добрий.

Підліток має власні погляди і переконання на життя, оточуючим важко на нього вплинути, змінити його, навіть наводячи при цьому переконливі аргументи.

Ілля виховується в багатодітній сім'ї. Він завжди має охайний зовнішній вигляд, очевидно, що батьки турбуються про своїх дітей.

Здобувач вищої освіти _____ (ПІБ)

Класний керівник _____ (ПІБ)

Керівник практики від факультету
історії, політології та
національної безпеки _____ (ПІБ)

Дата

Тема уроку: Князь Володимир Великий. Запровадження християнства.

Мета: проаналізувати основні напрями політики князя Володимира, визначити роль його діяльності для зміцнення держави; на основі знань здобувачів освіти про причини виникнення релігій з'ясувати загальні ознаки й відмінності між язичництвом та християнством; з'ясувати значення прийняття християнства для Русі; розвивати вміння працювати з картою, історичними документами, текстом підручника, давати оцінку історичним явищам; виховувати почуття патріотизму на прикладі життя й діяльності історичних діячів.

Тип уроку: комбінований(вивчення нового матеріалу)

Обладнання: мультимедійна презентація / відео «Хрещення Русі», карта «Русь в X – першій половині XI ст.», макет дерева (намальований на ватмані), історичний атлас.

Основні терміни: «шлюбна дипломатія», язичництво, християнство.

Очікувані результати

Після цього уроку здобувачі освіти зможуть:

- визначати роль історичної особи в історії;
- показувати на карті територію Русі за часів правління Володимира Великого;
- називати й аналізувати реформи, проведені Володимиром Великим;
- працювати з різними історичними джерелами;
- вдосконалити вміння аналізувати історичні документи;
- визначати відмінні ознаки християнства і язичництва, аргументувати свою позицію;
- зрозуміти історичне значення хрещення Русі.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент уроку (2 хв).

Привітання, перевірка готовності здобувачів освіти.

II. Актуалізація опорних знань здобувачів освіти (5 хв.).

Учитель: Діти, ми продовжуємо вивчати процес становлення й розвиток держави Русі. Пригадайте, а що ми вивчали на минулих уроках? (**Відповіді здобувачів**).

Давайте повторимо, як Ви це засвоїли. Отож, пограємо із Вами у гру «Реставратор». Ви отримали фрагмент тексту, де я допустила помилки. Ви ж маєте їх відшукати і справити .

- **Гра «Реставратор» (здобувачі перевіряють матеріал, співставляючи із правильними відповідями на слайдах)**

1. Столицею Візантії було місто Херсонес. (**Константинополь**)
2. Першу державу на наших землях чужинці знали під назвою Україна (**Русь**).
3. У 782 р. владу в Києві захопив князь Олег. (**882р.**).
4. Олег прибув з півночі, з Новгороду, і привіз із собою малолітнього Ігоря з князівського роду Києвичів. (**Рюриковичів**).
5. Князь Олег загинув під час бунту, який спалахнув через невдоволення деревлян даниною. (**Ігор**).
6. Після смерті князя Олега в 912 році повновладним Київським правителем стала його дружина Ольга. (**Ігоря**).
7. Перед початком військових походів, за свідченням літописця, княгиня Ольга посилала до інших земель послів зі словами : « Хочу на вас іти». (**Святослав**).

8. Князь Ігор був першим київським володарем, який з руським посольством відвідав візантійського імператора. (**княгиня Ольга**).

III. Мотивація навчальної діяльності здобувачів освіти (3 хв).

Учитель. Сьогодні ми розпочинаємо вивчення 2 розділу підручника «Русь наприкінці X – у першій половині XI століття».

Учитель показує слайд із написом:

«988 рік – важлива дата у формуванні духовної культури нашого народу».

Проблемне запитання:

«Чому подія, що відбулася понад тисячу років тому, і сьогодні залишається важливою для українців?» (**Відбувається обговорення**).

На сьогоднішньому уроці ми ознайомимося із життям ще одного князя Київської держави – Володимира, якого народ звав Красним Сонечком, церква канонізувала його як Святого, історики ж назвали Великим. По закінченню нашого уроку Ви зрозумієте **«За що ж князь Володимир дістав прізвиська Ясне Сонечко, Святий та Великий? І чому церква його канонізувала»**.

(оголошення теми уроку та очікуваних результатів)

Тож тема нашого сьогоднішнього уроку **«Князь Володимир Великий. Впровадження християнства»**.

IV. Сприймання і усвідомлення здобувачами освіти фактичного матеріалу (22 хв.)

План

1. Внутрішня політика Володимира Великого.
2. Зовнішня політика.
3. Релігійні реформи князя Володимира

Учитель. Княгиня Ольга після смерті чоловіка пішла на деревлян і жорстоко помстилася за його смерть. Звідти вона взяла до свого двору полонянку Малушу. Дівчина вірно служила своїй господині при князівському палаці, ведучи велике господарство. Красуню Малушу помітив юний князь Святослав і закохався в неї. Незабаром Малуша народила сина Володимира. Свої дитячі роки хлопчик провів при дворі княгині Ольги, яка і стала його вихователькою (**супровід презентацією**).

Святослав задля зміцнення держави розділив між трьома синами великі міста Русі: Ярополк посадив у Києві, Олега – на древлянській землі, а Володимира – Новгороді. Після смерті Святослава 972 року між його трьома синами розпочалась міжусобна боротьба за владу.

Старший син Ярополк пішов війною на Олега, захопив древлянську землю. Згодом захопив Новгород, де «сидів» Володимир. Володимир зібрав військо з варягів, відвоював Новгород і пішов на Київ. А **980** року став єдиновладним князем Русі.

Правив Володимир Великий з 980-1015 рр..

За часів правління Володимира Великого завершився процес формування території **Русі**. Для цього йому не раз доводилося використовувати військову силу.

За нього Русь перетворилася на одну з найбільших європейських держав. Її кордони простягалися від Карпат до Волги, від Балтійського до Чорного моря. Через Київ проходило відгалуження великого шовкового шляху. Поступово він набув слави одного із найбільших центрів торгівлі в Східній Європі. Правління князя Володимира історики вважають періодом піднесення Русі. Великою мірою це пов'язано з тими змінами, що здійснив Володимир

Великий усередині держави. Отож, прошу вас «озброїтися» ручкою та простим олівцем та розпочати дослідження внутрішньої політики князя Володимира. Оскільки у народі його називали «Красне Сонечко», то зобразіть у зошиті сонце та впишіть туди «князь Володимир».

(Здобувачі освіти малюють сонце і вписують ім'я князя Володимира)

Учитель: Тепер намалюйте в зошиті стовбур дерева і напишіть всередині поняття «внутрішня політика».

(Здобувачі малюють стовбур і вписують поняття «внутрішня політика»)

Учитель. Від стовбура дерева намалюйте шість гілочок – це й будуть назви реформ, здійснених князем Володимиром:

- 1) адміністративна реформа;
- 2) військова реформа;
- 3) Грошова реформа
- 4) будівнича діяльність;
- 5) реформування язичництва;
- 6) хрещення Русі.
- 7) Оборонна

– Діти, як ви розумієте значення понять: «релігія», «реформи»?

(Відповіді здобувачів)

Учитель: У чому ж зміст цих реформ? Щоб дати відповідь на це запитання, прошу попрацювати у парах та ознайомитися з пунктами 1 та 3 параграфа 7.

(Здобувачі освіти опрацьовують зміст пунктів 1 та 3 параграфа 5; пояснюють зміст реформ; учитель стисло записує зміст реформ на гілках, а школярі занотують у зошит).

Учитель: Як ми вже з вами знаємо, до прийняття християнства панівною релігією на території Русі було язичництво. Тож давайте спільно з'ясуємо відмінності цих двох релігій.

• Робота з таблицею (супровід презентацією).

Відмінності між християнством та язичництвом

Релігія	Поширення	Поклоніння	Організація	Джерела віри
Язичницька	Племінна	Поклоніння багатьом богам	Відсутня релігійна організація	Міфи
Християнство	Одна зі світових релігій	Поклоніння одному богу	Церковна організація	Біблія

Учитель: Особливе місце у діяльності князя Володимира займає прийняття християнства. Бажання одружитися з візантійською принцесою-християнкою стала однією з причин хрещення князя Володимира у Корсуні (Херсонесі). Він не лише охрестився сам, а згодом у Києві на річці Почайна охрестив населення держави. Ці події відбулися у 988 році. Детальніше про це можете дізнатися з рубрики «Відлуння минулого» на с. 45.

Запитання до тексту

1. Що Володимир вчинив із своїми язичницькими кумирами? Про що це свідчить?
2. Чому кияни прийняли християнство?
3. Як відбувалося хрещення ?

• **(Відповіді здобувачів освіти).**

Учитель. Князь Володимир звів першу муровану церкву **Успіння Пресвятої Богородиці**. На будівництво храму та його утримання князь виділив десяту частину свого майна, тож церкву назвали **Десятинною**. При храмі відкрили **першу школу**.

Учитель. Діти, які наслідки мало прийняття християнства для Русі? Ознайомтеся з текстом підручника на с. 44 (**п. 3, абзац 3**) та висловіть власні міркування.

• **Метод «ПРЕС»** (Позиція, Обґрунтування, Приклад, Висновок).

(Відповіді здобувачів освіти).

Учитель: Князю дісталася тяжка спадщина. Одним з головних завдань Володимира було утримання величезної території Русі під владою Києва (20 різних племен і народів)

Робота з картою . Розглянути карту на сторінці 51 підручника і визначити : які території приєднав князь Володимир до Русі?

Зовнішня політика Володимира на початковому етапі правління

982–983 рр. – воював з ятвягами.

983 р. – воював з ятвягами.

984 р.- воював з радимичами.

985 р. – воював з волзькими болгарами.

980-ті роки – захопив Червенські міста (Червен, Сутійськ, Угровець та ін.).

993 р. – воював з хорватами.

Учитель: Князь Володимир Великий відзначився активною міжнародною політикою. Значною мірою цьому сприяло поняття, зашифроване у ребусі **на с. 43 підручника (рубрика «Барвограй ідей»)**.

(Здобувачі розв'язують ребус та відгадують поняття «шлюбна дипломатія»).

Учитель. Князь Володимир Великий запровадив **«шлюбну дипломатію»** – одружився сам з візантійською принцесою Анною та одружував своїх доньок та синів із представниками монархічних родів Європи. Завдяки такому вдалому прийому правитель мав доброзичливі відносини з багатьма європейськими державами та їхнє визнання.

V. Систематизація і закріплення вивченого на уроці матеріалу (7 хв.).

- **Гра «Міцний ланцюжок»** (Супровід презентацією).

На слайдах перед вами показані дієслова, які характеризують діяльність Володимира, Ваше завдання їх доповнити. Якщо Ви не надаєте відповідь, то маєте піднятися із місця, таким чином перервавши ланцюжок.

Князь Володимир:

1. Закінчив ... .

2. Підкорив ... .

3. Відвоював ... .

4. Побудував ....

5. Заснував ... .

6. Упорядкував ... .

7. Прийняв .....

8. Укріпив ... .

9. Розвивав ... .

10. Карбував ... .

Відповідь: 1 об'єднання слов'янських племен; 2 в'ятичів, радимичів; 3 Червенські міста; 4 міста-фортеці, Десятинну церкву; 5 м. Володимир, м. Переяслав; 6 управління державою; 7 християнство; 8 Русь; 9 культуру, освіту, торгівлю; 10 златники, срібники;

VI Підсумок уроку та рефлексія (4 хв.)

Приєм «Незакінчене речення»:

- «Я дізнався сьогодні, що...»,
- «Мене здивувало...»,
- «Я зрозумів, що християнство принесло...».

Давайте повернемося до нашого питання на початку уроку: «За що ж князь Володимир дістав прізвиська Ясне Сонечко, Святий та Великий? І чому церква його канонізувала?».

Отже, Русь за правління Володимира Великого досягла політичної могутності, високого рівня військового, економічного і культурного піднесення, його діяльність сприяла розвитку держави, зміцненню її міжнародного авторитету, стала врівень з тогочасними європейськими державами.

VII. Домашнє завдання (2 хв.)

1. Опрацювати § 7 підручника.
2. Скласти сенкан про князя Володимира Великого.

Творче (за вибором):

1. Знайти фото пам'ятників князю Володимирі в різних містах і пояснити, що вони символізують.
2. Намалювати ілюстрацію або комікс «Зовнішня політика Володимира Великого».

Здобувач вищої освіти _____ (ПІБ)

Вчитель історії _____ (ПІБ)

Керівник практики від факультету історії, політології та національної безпеки _____ (ПІБ)

Дата

Зразок оформлення позакласного заходу

Перша сторінка.

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки

План-конспект (сценарій)
позакласного заходу на тему (вказати назву теми)
проведеного в _____ класі ЗЗСО (місце знаходження ЗЗСО)
здобувачем вищої освіти-практикантом

_____
(прізвище, ім'я здобувача вищої освіти)

Керівник практики від факультету історії,
політології та національної безпеки

Луцьк – 2025.

Друга сторінка

Мета позакласного заходу.

Форма проведення.

Засоби проведення (наочні посібники, інформаційні технології, тощо)

Використані джерела.

Далі потрібно описати хід позакласного заходу.

Практикант _____ (ПІБ)

Класний керівник _____ (ПІБ)

Керівник практики від факультету
історії, політології та
національної безпеки _____ (ПІБ)

Дата

Пам'ятка

здобувачу вищої освіти-практиканту щодо підготовки і проведення позакласного заходу

З метою підготовки й організації виховного заходу здобувач вищої освіти-практикант **повинен:**

- ознайомитися з програмою позакласної роботи у класі, де виконує функції класного керівника;
- виявити рівень розвитку здобувачів освіти цього класу, рівень сформованості учнівського класу як колективу;
- вивчити інтереси здобувачів освіти класу, пов'язані з організацією дозвілля у позаурочний час;
- залучити здобувачів освіти до вибору й організації майбутнього заходу;
- узгодити вибір здобувачів освіти майбутнього заходу з програмою позаурочної роботи класного керівника;
- регулювати хід процесу, дотримуватися запланованої структури, визначеного регламенту;
- виявляти педагогічний такт, уникати примусу, емоційного тиску на здобувачів освіти класу;
- обговорити хід, результати заходу, враження та бажання здобувачів освіти, висловити власні судження.

Алгоритм організації виховного заходу

1. Вибір і планування:

- стимулювання здобувачів освіти до організації цікавого й доцільного заходу;
- збирання ідей, пропозицій учнів щодо змісту, форми заходу;
- колективне обговорення висловлених ідей, суджень здобувачів освіти, внесення коректив; • визначення мети заходу і очікуваних результатів;
- визначення обов'язків здобувачів освіти, розподіл доручень, ролей.

2. Підготовка:

- ознайомлення з необхідною літературою, пошук і вибір матеріалу для сценарію;
- визначення етапів заходу, підготовка сценарію;
- підготовка різноманітних засобів (аудіовізуальних і технічних, декорацій та атрибутів для інтер'єру, одягу учасників, роздаткового матеріалу, нагород тощо).

3. Організація:

початок:

- визначення правил поведінки учасників, погодження необхідного часу;
- коротке повідомлення про хід заходу; організація процесу;
- забезпечення логічного переходу від попереднього етапу до наступного; • дотримання сценарію й регламенту (імпровізація можлива, якщо виправдана й відповідає формі заходу);

• підтримка позитивної атмосфери спілкування учасників, їхнього емоційного піднесення;

- акцентування на цінності кожного учасника, доброзичливе ставлення до всіх учнів.

закінчення:

- підведення підсумків;
- загальна оцінка результатів відповідно до запланованої мети;
- обговорення вражень здобувачів освіти від проведеного заходу.